

Photo: Yiannis Dramitinos

Κείμενο: Γιάννης Δραμιτινός
Φωτογραφίες: Jorge Sotirios, Γιάννης Δραμιτινός

Ένα πορτραίτο της Ελλάδας κατά την περίοδο
της τελευταίας οικονομικής κρίσης

Το δεύτερο βιβλίο του Jorge Sotirios, «Graffiti over Marble» είναι ένα πορτραίτο της Ελλάδας την περίοδο της τελευταίας οικονομικής κρίσης, που σε γενικές γραμμές, διαφορετικές εκτιμήσεις, θεωρούν ότι ξεκίνησε τυπικά προς το τέλος του 2008 και διήρκησε μέχρι το 2018. Αν και μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, η πανδημία του Covid-19, η επιδείνωση των σχέσεων της Ελλάδας με την Τουρκία αλλά και η επιδείνωση των σχέσεων της Δύσης με την Κίνα θα μετατοπίσουν το επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης, το βιβλίο παραμένει μια υποδειγματική συμπερίληψη όσων συνέβησαν στα χρόνια των μνημονίων.

Ο Sotirios ταξιδεύει συστηματικά στην Ελλάδα την περίοδο από το 2012 έως και το 2019 και καταγράφει το ανθρώπινο κόστος αυτής της κρίσης μέσα από ποικίλες οπτικές γωνίες.

Χρησιμοποιώντας μια σειρά από διαφορετικούς φακούς, άλλοτε αποκαλύπτει τις συνέπειες της κρίσης στις ζωές των ανθρώπων και άλλοτε περιγράφει αντικειμενικά, με βάση τα στοιχεία αξιόπιστων οργανισμών, την μεγάλη εικόνα.

Ο Sotirios έχει μια ειδική, οργανική σχέση με την Ελλάδα. Γιος Ελλήνων που μετανάστευσαν στην Αυστραλία μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, γνωρίζει βιωματικά το πρόσφατο παρελθόν της και αποσπασματικά αλλά ουσιαστικά το παρόν της αφού την επισκέπτεται από το τέλος της δεκαετίας του '70 με διάφορες ιδιότητες που συνυπάρχουν ταυτοχρόνως σε μια ρευστή ιεράρχηση. Συγγενής, φίλος, ταξιδιώτης, δημοσιογράφος.

Γνωρίζει επίσης την γλώσσα και τις λεπτότητες της, το ειδικό βάρος των λέξεων που περιγράφουν την πραγματική Ελλάδα και την φαντασική της εκδοχή (λέξεις που και μέσα στο κείμενο παραμένουν γραμμένες στα ελληνικά με το λατινικό αλφάβητο).

Διατρέχοντας απ' άκρου εις άκρον την ελληνική επικράτεια, αποκρυπτογραφεί συνομιλίες και συμπεριφορές και δείχνει μέσα από μια σειρά αλληλεπικαλυπτόμενων εικόνων το σύγχρονο πρόσωπο της Ελλάδας.

Στο «Graffiti over Marble», ο αναγνώστης θα διαπιστώσει την σχολαστική καταγραφή όλων των μεγάλων και μικρών γεγονότων που συνθέτουν την Ελλάδα της κρίσης. Ακόμη και ο Έλληνας αναγνώστης του βιβλίου, ανατρέχοντας στη μνήμη του και στα δημοσιεύματά του τύπου της περιόδου, δύσκολα θα εντοπίσει περιστατικά που δεν καταγράφονται: Η τρόικα, τα μνημόνια, το ΔΝΤ, η τεράστια ανεργία, η τρομακτική πτώση των μισθών, η υποβάθμιση της δημόσιας υγείας και εκπαίδευσης, η συντριβή των μεσαίων στρωμάτων, το brain drain, η πίεση των τοπικών κοινωνιών από την αύξηση των μεταναστευτικών ροών και οι αντιδράσεις τους, η υλιγγιώδης αύξηση του αριθμού των αυτοκτονιών, το κίνημα των πλατειών, η άνοδος του ακροδεξιού εξτρεμισμού, η επιρροή της Χρυσής Αυγής, ο ελληνικός εφοπλισμός, η Cosco, οι «ματωμένες φράουλες της Μανωλάδας», ο ΣΥΡΙ-

ΖΑ, το δημοψήφισμα, οι δολοφονίες του Σαχζάτ Λουκμάν και του Παύλου Φύσσα.

Στη σκευή του Sotirios στριμώχνονται, μεταξύ άλλων, ο Πανσανίας, ο Μπάιρον, ο Μαρκ Τουέν, η Βιρτζίνια Γουλφ, ο Χένρι Μίλερ, ο Θόδωρος Αγγελόπουλος. Αν αρχικά στη σκέψη του κατοικεί ένα άλλο βιβλίο, οι μαρτυρίες των ανθρώπων (εντυπωσιακές στον αριθμό) με τους οποίους θα μιλήσει, τον οδηγούν σε άλλη κατεύθυνση.

Ο Dim και η Αδελφή του η Lola, ο Πάνος, ο Παντελής που πουλάει σανδάλια στο Μοναστηράκι, ο Αντώνης, η Χριστίνα, ο Κώστας και ο Μάριος, οι μαρτυρίες του Χάρη, της Thea, του Παρασκευά, ο Theo που δίπλα στην βυζαντινή εικόνα ενός αγίου έχει τοποθετήσει τη φωτογραφία του Τσε Γκουεβέρα, ένας 92χρονος Ικαριώτης ποιητής, ο James, μετανάστης από την Γκάνα, ο Κλεάνθης, νέος επιχειρηματίας που ζει στην Ξάνθη, η Αναστασία, ο εκπαιδευτικός Στέλιος Φοικιανός, η Μαρία που περιγράφει την κατάσταση στο δημόσιο σύστημα υγείας

και κυρίως η Μίνα με τα μαύρα μαλλιά, που σιχάινεται το μακιγιάζ και τα αρώματα, η Μίνα που με το τσιγάρο κολλημένο στο στόμα βρίζει σαν λιμενεργάτης και γίνεται κατά κάποιον τρόπο ο καταλύτης που θα μετατοπίσει οριστικά το βλέμμα του συγγραφέα από την ρομαντική αναπαράσταση μιας Ελλάδας που δεν υπάρχει παρά στις σελίδες των βιβλίων της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας, στο κτηνώδες παρόν

«γράφουν» μαζί με τον Sotirios το Βιβλίο της Κρίσης και τον βοηθούν να αποκρυπτογραφήσει τα μηνύματα των graffiti που καλύπτουν τα μάρμαρα.

Όλα όσα μέσα σε μια έκρηξη δημιουργικότητας ορίζουν την περιοχή της μοιρολατρίας ή της ελπίδας για ένα καλύτερο αύριο βρίσκονται εκεί. Από τα ερείπια των αρχαίων μνημείων ή της νεοκλασικής φαντασίωσης - αυτής της ανολοκλήρωτης προσπάθειας υποστασιοποίησης μιας Μεγάλης Ιδέας, υπόλειμμα μιας ιστορικής προοπτικής που δεν πραγματώθηκε - έως τις εκτιμήσεις των «οίκων» και την έξοδο στις αγορές. Φωτισμένα από τους προβολείς των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, επικαλυμμένα από τα γκράφιτι.

Δίπλα στους ανθρώπους, οι τόποι που κατοικούν και οι κοινωνικοί χώροι που συγκροτούν. Η Αθήνα και τα προάστεια της, η Σταδίου που διασχίζει τον ελληνικό 19ο αιώνα και κανείς δεν μπορεί να εντοπίσει την εκβολή της στην Ιστορία, το κλειστό βιβλιοπωλείο του Kauffmann, το Αιγάλεω, η Ελευσίνα, το Πέραμα, τα ναυπηγεία του Σκαρामαγκά, οι Δελφοί, το Δίστομο (και η περίπλοκη σχέση της Ελλάδας με τη Γερμανία), η Αίγινα και η Ύδρα, η Κόρινθος και η Κομοτηνή, τα bouzoukia, μια ασπρόμαυρη φωτογραφία της μητέρας του συγγραφέα (Μεσοχώρι 1957), το νυχτερινό λεωφορείο για την Αμφιάλη.

Όλα στοιχεία μιας κρίσης που εκτός από το ανθρώπινο κόστος μοιάζει να προσπαθεί να επαληθεύσει ή να διαψεύσει τον αφορισμό του George Steiner που σημείωνε ότι «καμιά κουλτούρα δεν έχει συμβόλαιο με την αιωνιότητα».

«Το τοπίο», γράφει ο Sotirios, «δεν υποχωρεί, εγκαθίσταται στο ανοιχτό πεδίο της καρδιάς. Το καταλαμβάνει, το κατοικεί, κυριαρχεί σε αυτό. Δεν διασχίζεις πλέον κάτι – πες το αν θέλεις Φύση- αλλά συμμετέχεις παρασυρμένος σε μια πορεία, μια πορεία των δυνάμεων της απληστίας, της δολιότητάς, του φθόνου, του εγωισμού, της κακεντρέχειας, της μισαλλοδοξίας, της υπερηφάνειας, της αλαζονείας, της πανουργίας, της υποκρισίας και ούτω καθεξής...»*

Το «Graffiti over Marble» είναι κάτι περισσότερο από μια αδρομερή σκιαγράφηση μιας εκτεταμένης και περίπλοκης περιόδου της ελληνικής ιστορίας. (Όπως θα διαπιστώσει ο αναγνώστης, περιστατικά μεγάλης πολιτικής σημασίας ή υπαρξιακής έντασης έχουν ήδη αρχίσει να γλιστρούν στην περιοχή της λήθης. Νέα προβλήματα και ελπίδες έρχονται να επισωρευτούν πάνω στο ιστορικό παρόν). Ο Sotirios πετυχαίνει να δείξει την Ελλάδα της κρίσης και την ίδια

Το βιβλίο του Jorge Sotirios «Graffiti over Marble – A Portrait of Greece in Crisis» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις InHouse Publishing.

στιγμή, αποτέλεσμα μιας συνειδητής απόφασης, αποτυγχάνει να την συνδέσει με μια ιδεατή εικόνα της. Αυτή ακριβώς η αποτυχία είναι η δεύτερη μεγάλη αρετή του βιβλίου του. Η αλλιώς, με τα δικά του λόγια:

«Και όμως, το φάντασμα ενός ηττημένου Ξέρξη στην κορυφή του Σχιστού ήταν μικρή παρηγοριά για τον μέσο Έλληνα που αγωνιζόταν να επιβιώσει και να διατηρήσει την αξιοπρέπεια του ενάντια στην πτώση του βιοτικού του επιπέδου. Η εξιδανίκευση του αρχαίου κόσμου οδηγεί αναπόφευκτα στο κίτς. Αυτό ήταν που ήθελε να πει ο Κώστας όταν αναφέρθηκε στα αρχαιοφανή σανδάλια μου. Κατάλαβα τι εννοούσε. Η Ελλάδα του 21ου αιώνα ήταν παγκοσμιοποιημένη όσο οποιαδήποτε άλλη χώρα. Η ιδέα ενός ιδανικού εθνικού κράτους ανεξάρτητου από τον έξω κόσμο υπήρχε μόνο σε χάρτες καταχωνιασμένους σε κάποιο αρχείο. Η ιδέα των συνόρων έμοιαζε περιττή. Η ιδέα της Ελλάδας είχε γίνει τόσο ρευστή όσο η θάλασσα»**.

* Κεφάλαιο: Iaconic Pill-Poppers of the Peloponnese

** Κεφάλαιο: Xerxes Folly

Έγραψαν για το βιβλίο

Αναμειγνύοντας το προσωπικό με το πολιτικό, αυτό το πολύ δυνατό βιβλίο για την Ελλάδα και την φαινομενικά δίχως τέλος οικονομική και κοινωνική κρίση είναι μια ευχάριστη υπενθύμιση ότι η δημοσιογραφία που καταγράφει την καθημερινότητα μπορεί να επιτύχει πολλά όταν συνδυάζει την αρχαία ιστορία με τα τρέχοντα διλήμματα. Ο Jorge Sotirios κάνει μια σειρά από άλλοτε όμορφες κι άλλοτε θυμωμένες σκέψεις για την ελληνική πραγματικότητα στον 21ο αιώνα, έτσι όπως είναι, γεμάτη αντιφάσεις, υποκρισία και αγώνες. Διαβάστε το και θα καταλάβετε γιατί η Ελλάδα πιθανότατα θα επιβιώσει για άλλα χίλια χρόνια.

Antony Loewenstein,
συγγραφέας του
Disaster Capitalism: Making a Killing Out of Catastrophe

Ζωντανό και διορατικό, ένα καλό βιβλίο για όποιον θέλει να δει τις πραγματικές ζωές πίσω από τα πρωτοσέλιδα.

Helena Sheehan,
συγγραφέας του
The Syriza Wave

Άνθρωποι που ζουν σε συνθήκες μεγάλης οικονομικής κρίσης κάνουν ακραία πράγματα όπως τα εξαιρετικής ομορφιάς και χιούμορ γκράφιτι των Ελλήνων καλλιτεχνών που έγιναν εν μέσω της εκτόξευσης των ποσοστών αυτοκτονίας και της πτώσης του ΑΕΠ. Ο Jorge Sotirios έχει καταγράψει επιτυχώς αυτήν την περίοδο αντίστασης στο βιβλίο του, από την σκοπιά των καθημερινών ανθρώπων και μέσα από τις μοναδικές κραυγές για βοήθεια που αποτυπώθηκαν στους τοίχους.

Paul Mason,
συγγραφέας και δημοσιογράφος
(Why It's Still Kicking Off Everywhere)

Ο Sotirios χειρίζεται με μαεστρία τα αφηγηματικά του εργαλεία που συγκλίνουν σε ένα ενοποιημένο σύνολο μέσω της μοναδικότητας του στυλ του και της ευελιξίας του βλέμματός του. Η αναφορά του για την κοινωνική κρίση είναι τόσο ενσυναισθητική όσο και πολιτικά εύστοχη. Η γραφή του περικλείνει την καταστροφική κατάρρευση όλων των μορφών πολιτικού λόγου και ορθολογικού ακτιβισμού, ενώ ταυτόχρονα διερευνά πολιτικές δυνατότητες για το μέλλον, οραματιζόμενος με τους συνομιλητές του ένα νέο μέλλον για τη στολισμένη με τα μάρμαρα χώρα. Το «Graffiti over Marble» αποφεύγει τις συνηθισμένες γενικότητες για τη χώρα και τους ανθρώπους της... Το βιβλίο αποφεύγει τα στερεότυπα... και προσπαθεί αποτελεσματικά να μεταφέρει την ατμόσφαιρα της έντασης και του άγχους που διαπερνά την σύγχρονη Ελλάδα... αποκαλύπτοντας τις βαθιές δομές ανισότητας και αδικίας που χιτίζουν τον ιστό και την ύπαρξή της... Το βιβλίο θα αποτελέσει σημείο αναφοράς στις μελλοντικές συζητήσεις για το «τι πραγματικά συνέβη» στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των μακρών και οδυνηρών χρόνων αυτής της κρίσης.

Βρασίδης Καράλης,
Καθηγητής του τμήματος Νεοελληνικών και Βυζαντινών Σπουδών,
Πανεπιστήμιο του Σίδνεϊ, συγγραφέας του
The Demons of Athens